Medical Science Journal of Islamic Azad University Vol. 35, No. 4, Wintwr 2026 ORIGINAL ARTICLE

Sense of coherence and perceived stress in nursing students

Roza Hoorsan[1], Fatemeh Behzadi[2], Meisam Hamifar[3]
[1] Assistant Professor, Department of Midwifery, Faculty of Midwifery and Nursing, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran
[2] MSc of Nursing, Department of Pediatric Nursing, Faculty of Midwifery and Nursing, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran .
[3] BS Nursing Student, Student Research Committee, Faculty of Midwifery and Nursing, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]

Abstract

Background: Stress has been known as an important influential factor on quality of learning. This study aimed to determine the correlation between sense of coherence and perceived stress of nursing students.
Materials and methods: This study was a cross-sectional and descriptive-correlational study**.** The sample consisted of 292 nursing students that were included in the study by stratified sampling method. The data collection instrument included demographic information form, Cohen's perceived stress scale (PSS-14) and Antonovsky sense of coherence scale (SOC-13).
Results: The total sense of coherence was 54.02±11.38, and total score of perceive stress of students was 27.14±8.85. The Pearson correlation test indicated a negative and significant correlation between variables of perceived stress and sense of coherence (r=-0.75, P<0.01). The results of multiple variance test also showed that sense of coherence can predict the extent of perceived stress of students (P<0.01) .The results indicate that SOC can predict perceived stress in students (P<0. 01).
Conclusion: Our results indicated that sense of coherence were predictors of perceived stress in nursing students. 62.6% of students perceived stress can be explained through their sense of cohesion. Therefore, by improving the sense of coherence, it is possible to reduce the perceived stress of students.
Keywords: *Perceived stress, Sense of coherence, Nursing student.*

Cited as: Hoorsan R, Behzadi F, Hamifar M. Sense of coherence and perceived stress in nursing students. Medical Science Journal of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch 2025; 35(4): **492-499.**

Correspondence to: Fatemeh Behzadi
Tel: *+98 9129379533*
E-mail: f.behzadi@iautmu.ac.ir
ORCID ID: 0000-0002-0568-8129
Received: 23 Sep 2024; **Accepted:** 7 Jan 2025

مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی
دوره ۳۵، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۴۹۲ تا ۴۹۹

Original Article

حس انسجام و استرس درک شده در دانشجویان پرستاری

رزا هورسان[۱]، فاطمه بهزادی[۲]، میثم حامی فر[۳]

[۱] استادیار، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، واحد علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
[۲] مربی، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، واحد علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
[۳] دانشجوی کارشناسی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، واحد علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

سابقه و هدف: *استرس در فرآیند آموزش پرستاری، موضوع قدیمی و مهمی است. شناخت زمینه‌های استرس دانشجویان و روش‌های رویایی با آن می‌تواند در شایستگی و صلاحیت آنها کمک کننده باشد. هدف از این مطالعه بررسی حس انسجام و استرس درک شده در دانشجویان پرستاری بود.*

روش بررسی: *مطالعه حاضر از نوع توصیفی تحلیلی بود. واحدهای پژوهش ۲۹۲ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران بودند که به روش تصادفی طبقه‌ای وارد مطالعه شدند. ابزار گردآوری داده‌ها فرم اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه های استرس درک شده کوهن (PSS) و سنجش حس انسجام آنتونوفسکی(SOC-13) بود.*

یافته‌ها: *امتیاز کل حس انسجام دانشجویان ۱۱/۳۸ ±۵۴/۰۲ و میانگین و انحراف معیار امتیاز کل استرس درک شده دانشجویان ۸/۸۵±۲۷/۱۴ بود. آزمون همبستگی بین حس انسجام و متغیرهای آن با استرس درک شده در دانشجویان قوی و منفی و معنی دار (۰/۷۵- =r و P<۰/۰۱) بود و حس انسجام قادر به پیش بینی میزان استرس درک شده دانشجویان بود (P< ۰/۰۱).*

نتیجه‌گیری: *از این مطالعه نتیجه گیری می شود که بین میزان استرس درک شده با حس انسجام دانشجویان همبستگی قابل پیش بینی وجود دارد؛ بدین صورت که ۶۲/۶ ٪ استرس درک شده دانشجویان از طریق حس انسجام آنان قابل تبیین است. لذا می‌توان با برنامه‌های آموزشی با تمرکز به بهبود حس انسجام موجب کاهش استرس درک شده در دانشجویان شد.*

واژگان کلیدی: *حس انسجام، استرس درک شده، دانشجویان پرستاری.*

مقدمه

استرس، پدیده‌ای طبیعی است و به عنوان بخشی جدایی ناپذیر از زندگی روزانه محسوب می‌شود. استرس، به محرک های جسمی یا روانی گفته می شود که تعادل فرد را بر هم زده و باعث ایجاد واکنش‌های مقابله ای مختلفی می‌شود (۱, ۲). استرس در فرآیند آموزش پرستاری، موضوعی قدیمی و مهم است (۳).

بر اساس نتایج مطالعه Yehia و همکارانش (۲۰۱۶)، ۸۴/۵ ٪ از دانشجویان پرستاری، سطح استرس متوسط و ۱۲/۲ ٪ استرس بالا را در طول دوران تحصیل تجربه می‌کنند (۴). از طرف دیگر، ماهیت انتقالی از دانش آموزی به زندگی دانشجویی نیز، باعث ایجاد وضعیتی استرس زا در دانشجویان می‌شود (۵). این استرس سلامت جسمی، روحی و عملکرد دانشجویان را در تمام جنبه‌ها تحت تاثیر قرار می‌دهد (۶, ۷). تجربه استرس به مدت طولانی در دانشجویان پرستاری می‌تواند باعث بروز مشکلات فراوانی از جمله اختلال در تمرکز و حافظه، ناتوانی در تصمیم گیری، اختلال

آدرس نویسنده مسئول: تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم پزشکی تهران، دانشکده پرستاری و مامایی، گروه پرستاری، فاطمه بهزادی (email: f.behzadi@iautmu.ac.ir)
ORCID ID: 0000-0002-0568-8129
تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۷/۲
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۱۸

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]

خواب، تحریک پذیری، افسردگی، عصبانیت و نیز اختلالات جسمی مانند افزایش فشارخون، حالت تهوع، سردرد و گرفتگی عضلات شود (۸, ۹).

سه منبع مهم در رابطه با استرس دانشجویان پرستاری شناسایی شده اند، شامل منابع استرس تحصیلی (نگرانی از مورد ارزیابی قرار گرفتن)، منابع استرس بالینی (کار، ترس از اشتباه، واکنش منفی به مرگ یا رنج بیمار، ارتباط با سایر افراد سازمان مانند پزشکان، کارکنان آزمایشگاه) و استرس به دلایل فردی و استرس اجتماعی (مشکلات مالی، عدم تعادل بین کار و تحصیل و غیره)(۱۰, ۱۱)، که در این میان دانشجویان استرس با منبع بالینی را بیش ازسایر منابع استرس تجربه می‌کنند (۱۱). تحقیقات نشان می‌دهند که دانشجویان پرستاری نسبت به سایر دانشجویان رشته‌های دیگر برای پیشرفت حرفه‌ای خود استرس بیشتری را تحمل می‌کنند (۱۲, ۱۳). از مطالعات انجام شده در ایران می‌توان به مطالعه مشایخی و همکارانش در سال ۱۴۰۰ اشاره کرد که در آن بیشترین استرس درک شده توسط دانشجویان در درجه اول مربوط به حیطه محیط‌های بالینی بود (۱۴). افسری و همکارانش در سال ۱۳۹۸ در مطالعه مروری تحت عنوان "منابع استرس و ترس دانشجویان پرستاری در بالین" ۲۸ مقاله مرتبط را مورد بررسی قرار دادند که نتایج نشان دادند که بیشتر مطالعات، ورود به بالین را یکی از اصلی‌ترین عوامل استرس در دانشجویان پرستاری در ایران معرفی کرده‌اند. احساس نداشتن حامی مناسب در بالین توسط دانشجو و کمبود اعتماد به صلاحیت نظری و عملی در دانشجو برای انجام مراقبت در بالین ریشه اکثر استرس‌ها در این دانشجویان است (۱۳).

بنابراین شناخت زمینه‌های استرس دانشحویان پرستاری و روش های رویایی با آن می‌تواند در شایستگی و صلاحیت آنها جهت ورود به حرفه که همان هدف نهایی آموزش است، کمک کننده باشد. به گفته ریچارد لازاروس (Richard Lazarus) و سوزان فولکمن (Susan Folkman)، مقابله با استرس یک تلاش شناختی و رفتاری است که دائما در حال تغییر است. این تلاش‌ها برروی مبارزات بیرونی و درونی خاص تمرکز دارند و گاها دشوار و یا فراتر از توانایی‌های شخصی به نظر می‌رسند. برای رویارویی با مشکلات، فرد ممکن است راهبردهای مقابله‌ای فعال را انتخاب کند و این راهبردها ممکن است راهبردهای سلامت محور یا فرار از موقعیت باشد. مقابله با استرس را می‌توان رفتاری مهم برای بهزیستی فرد در نظر گرفت. افراد می‌توانند با استفاده از منابع شخصی بر سلامت، رفاه و عملکرد محیطی خود تأثیر بگذارند (۱۵).

انتخاب راهبردهای انطباقی برای مقابله با استرس نیز می‌تواند تحت تأثیر یک جهت گیری کلی و نسبتاً پایدار باشد که مختص یک فرد است که به اصطلاح به آن حس انسجام (SOC: Sencs of coherence) می‌گویند. حس انسجام راه اساسی احساس و درک دنیای بیرون و زندگی است. آرون آنتونوفسکی، حس انسجام را "کلید سلامتی"می‌دانست چرا که عامل اصلی است که یک فرد می تواند به وسیله آن با استرس کنار بیاید، بیمار نشود و در هنگام بیماری به سرعت بهبود یابد. به عبارت دیگر حس انسجام همان " احساس وحدت درونی" است. حس انسجام سه مولفه دارد: احساس درک شدن، احساس کنترل پذیری و احساس معنا داشتن (۱۶). حس انسجام منبع روانشناختی مهمی برای متخصصان درگیر در مراقبت های بهداشتی است (۱۷, ۱۸) و به عنوان یک پیش بینی کننده مهم برای فرسودگی شغلی یا هویت حرفه‌ای در پرستاران تایید شده است (۱۸, ۱۹). به عنوان مثال، نتایج یک مطالعه نشان داد که دانشجویان پرستاری با حس انسجام بالاتر احتمال بیشتری دارد که آینده شغلی بهتر و ادراکات حرفه ای مثبت تری داشته باشند (۲۰). در ایران در طول همه گیری COVID-19 طی مطالعه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز میزان حس انسجام دانشجوبان پرستاری پایین گزارش شد و همچنین حس انسجام پیش بینی کننده اختلالات روان در دانشجویان پرستاری بود (۲۱). از سوی دیگر مطالعه‌ای در کره در سال ۲۰۲۱ نشان داد که بین استرس دانشجویان و حس انسجام آنان رابطه غیر مستقیم وجود دارد (۲۲).

لذا با توجه به اهمیت آمادگی دانشجوبان جهت ورود به حرفه و بالا بودن میزان استرس دانشجوبان و اهمیت نقش حس انسجام به عنوان یک راهکار مقابله‌ای با استرس به نظر می‌رسد بررسی‌های بیشتری در این زمینه به خصوص در ایران لازم باشد. مطالعات قبلی انجام شده در ایران بیشتر به سنجش میزان استرس و شناسایی منابع آن و راههای مقابله با آن پرداخته بودند و در این میان معدود مطالعاتی به مفهوم حس انسجام و همچنین اهمیت کنترل و مقابله با استرس در دانشجویان پرستاری پرداخته‌اند. هدف از این مطالعه بررسی ارتباط بین حس انسجام و میزان استرس درک شده دانشجویان پرستاری بود.

مواد و روشها

این مطالعه توصیفی- تحلیلی به بررسی رابطه بین حس انسجام و استرس درک شده دانشجویان پرستاری پرداخت. محیط پژوهش دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]

تهران در نظر گرفته شد. جامعه پژوهش این مطالعه را کلیه دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی آزاد تهران تشکیل دادند. معیارهای ورود به مطالعه شامل گذراندن حداقل یک ترم تحصیلی دردانشکده و داشتن رضایت جهت شرکت در مطالعه بود. معیارهای خروج ازمطالعه شامل عدم تکمیل پرسشنامه بود. پس از کسب مجوز از کمیته اخلاق دانشگاه آزاد سلامی با کد اخلاق IR.IAU.PS.REC.1402.033 این مطالعه آغاز شد. روش نمونه‌گیری، تصادفی طبقه ای بود به این صورت که دانشجویان اول بر اساس نیمسال تحصیلی طبقه‌بندی شدند، سپس برحسب لیست گروه بندی کاراموزی‌ها ازدانشجویان هر ورودی به صورت تصادفی و با قرعه کشی ۲ گروه متفاوت انتخاب شدند. پرسشنامه‌ها در آخرین روز دوره کارآموزی توزیع و جمع آوری شد. با توجه به وسعت جامعه (۴۵۰ نفر) با استفاده از فرمول کوکران (در سطح اطمینان ۹۵ درصد، قدرت آزمون ۹۰ درصد، فرض ضریب همبستگی ۰,۲ بین استرس، احساس انسجام) حجم نمونه ۲۶۵ دانشجو تعیین شد که پس از توزیع ۳۰۰ پرسش نامه، ۲۹۲ پرسش نامه جمع آوری شد (۹۷/۳٪ مشارکت).

ابزارهای گردآوری داده

پرسش نامه اطلاعات دموگرافیک

پرسش نامه اطلاعات دموگرافیک شامل سن، جنس، وضعیت تاهل، ملیت، شغل، سال ورود به دانشگاه، ترم تحصیلی بود.

پرسشنامه استرس ادراک شده(PSS-14) :

این پرسشنامه که توسط کوهن و همکارانش طراحی شده است، اولین بار در سال ۱۹۸۳ مورد استفاده قرار گرفت و برای اندازه گیری استرس عمومی درک شده در ماه گذشته استفاده می‌شود و شامل سوالاتی در مورد افکار و احساسات رویدادهای استرس‌زا و همچنین استرس روانی و نحوه کنترل استرس درک شده و مقابله با آن بود. این پرسشنامه شامل ۱۴ سوال با ۵ گزینه در مقیاس لیکرت با ۰ تا ۴ نقطه معکوس است که سوالات ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰ و ۱۳ مردود است. حداقل نمره صفر و بالاترین نمره ۵۶ است. نمره بالاتر نشان دهنده استرس ادراک شده بیشتر است. ویژگی‌های روان سنجی این پرسشنامه در سال ۱۳۹۳ در ایران توسط سعادت و همکارانش (۲۳) و همچنین آقای زارعیان مورد بررسی قرار گرفته و روایی و پایایی آن تایید شده است (۲۴).

پرسش نامه سنجش حس انسجام آنتونوفسکی (SOC-13)

این پرسش حاوی ۱۳ سوال (نسخه خلاصه شده ۲۹ سوالی آنتونوفسکی)، که ۵ سوال آن مربوط به قسمت قابلیت درک، ۴ سوال مربوط به معنی داری و ۴ سوال دیگر آن نیز مربوط به بخش مدیریت پذیری است. هر سوال دارای ۷ گزینه است که از عدد ۱ تا ۷ شماره گذاری شده است و از پاسخ دهندگان خواسته می شود بهترین پاسخ را انتخاب نمایند(فقط یک جواب). عدد ۱ مساوی با هرگز و عدد ۷ مساوی با کلمه اغلب است. نمره گذاری این پرسش نامه از ۱۳ تا ۹۱ است که نمره بالاتر بیانگر حس انسجام قوی تر است. در این ابزار نمره ۱۳ تا ۶۳ بیانگر حس انسجام پایین، نمره ۶۴ تا ۷۹ نشانه حس انسجام متوسط و نمره ۸۰ تا ۹۱ حس انسجام بالا را نشان می‌دهد. این پرسش نامه در ۳۲ کشور دنیا به ۳۳ زبان ترجمه شده است و ۱۵ نوع مختلف از این پرسش نامه وجود دارد. اعتبار سنجی پرسش نامه SOC-13 در ایران توسط روحانی و همکاران و خنجری و همکارانش (آلفا ۰/۷) انجام شده است و اعتبار آن مورد تایید است (۲۵, ۲۶).

یافته‌ها

در این پژوهش ۲۹۲ دانشجوی کارشناسی پرستاری شرکت داشتند. میانگین سنی دانشجویان ۴/۷ ± ۲۲/۰۹ سال بود. بیشترین فراوانی درگروه سنی کمتر از ۲۳ سال (۷۸/۸٪) بود. اغلب مشارکت کنندگان دختر (۸۱/۸۰٪) و بیشترشان مجرد بودند (۹۲/۲۶٪). از نظر محل سکونت بیشتر دانشجویان غیرخوابگاهی (۹۳/۵٪) و غیرشاغل (۸۴٪) بودند (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع فراوانی مطلق و نسبی اطلاعات جمعیت شناسی دانشجویان پرستاری

متغیر		فراوانی	درصد
سن	کمتر از ۲۳	۲۳۰	۷۸/۸۰
	۲۳ سال و بیشتر	۶۲	۲۱/۲۰
جنسیت	مذکر	۵۳	۱۸/۲۰
	مؤنث	۲۳۹	۸۱/۸۰
وضعیت تأهل	مجرد	۲۶۹	۹۲/۱۰
	متأهل	۲۳	۷/۹۰
اسکان	خوابگاه	۱۹	۶/۵۰
	غیرخوابگاه	۲۷۳	۹۳/۵۰
شغل	شاغل	۴۵	۱۵/۴۰
	غیرشاغل	۲۴۷	۸۴/۶۰
سال ورود به دانشگاه	۱۴۰۱ و بعد	۵۸	۱۹/۹۰
	۱۴۰۰ و قبل	۲۳۴	۸۰/۱۰
جمع کل		۲۹۲	۱۰۰

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار و تعداد و درصد دسته بندی امتیازات حس انسجام و استرس درک شده در دانشجویان پرستاری

متغیر	انسجام پایین		انسجام متوسط		انسجام بالا		میانگین	انحراف معیار
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
امتیاز کل حس انسجام	۲۳۷	۸۱/۲	۴۸	۱۶/۴	۷	۲/۴	۵۴/۰۲	۱۱/۳۸
استرس ادراک شده							۲۷/۱۴	۸/۸۵

جدول ۳. ضرایب همبستگی بین متغیرهای حس انسجام و استرس درک شده در دانشجویان پرستاری

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
۱- قابل درک بودن	۱				
۲- قابل مدیریت بودن	*۰/۵۸	۱			
۳- معنی دار بودن	**۰/۴۸	**۰/۵۳	۱		
۴- حس انسجام	**۰/۸۵	**۰/۸۴	**۰/۸۰	۱	
۵- استرس درک شده	**-۰/۵۱	**-۰/۶۸	**-۰/۷۱	**-۰/۷۵	۱

*معنی داری در سطح ۰/۰۵، ** معنی داری در سطح ۰/۰۱

جدول ۴. تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش بینی استرس درک شده در دانشجویان پرستاری

مدل	B	S. E	Beta	t	مقدار احتمال	VIF	R	R^2 تعدیل شده	مقدار F	مقدار احتمال
ثابت	۵۹/۶۰	۱/۵۷		۳۸/۰۵	<۰/۰۱		۰/۷۹	۰/۶۲۶	۱۶۳/۲۶	<۰/۰۱
قابل درک بودن	-۰/۰۸۴	۰/۰۸۰	-۰/۰۴۷	-۱/۰۵	۰/۲۹۷	۱/۶۰				
قابل مدیریت بودن	-۰/۸۱۷	۰/۰۹۶	-۰/۴۰۱	-۸/۵۵	<۰/۰۱	۱/۷۱				
معنی دار بودن	-۰/۹۵۰	۰/۰۸۸	-۰/۴۷۲	-۱۰/۸۱	<۰/۰۱	۱/۴۹				

میانگین امتیازات حس انسجام در دانشجویان ۵۴/۰۲ با انحراف معیار ۱۱/۳۸ بود. بیشتر دانشجویان دارای حس انسجام پایین (۲۳۷ نفر، ۸۱/۲ درصد) بودند. همچنین میانگین نمره استرس ادراک شده دانشجویان ۲۷/۱۴ با انحراف معیار ۸/۸۵ محاسبه شد (جدول ۲).

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول ۳ تمامی ضرایب همبستگی محاسبه شده بین حس انسجام و متغیرهای آن با استرس درک شده در دانشجویان معنی‌دار بود. نتایج به دست آمده نشان داد که در بررسی همبستگی بین حس انسجام و متغیرهای آن با استرس درک شده ارتباط معکوس و معنی‌داری وجود دارد.

در جدول ۴ مقدار F بدست آمده برای بررسی مدل رگرسیونی برابر با ۱۶۳/۲۶ بود که در سطح آلفای کمتر از ۰/۰۱ معنی‌دار بود، که نشان داد حس انسجام می‌تواند تغییرات مربوط به استرس درک شده در دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی واحد پزشکی تهران را به خوبی تبیین کند و نشان دهنده مناسب بودن مدل رگرسیونی ارائه شده بود. مقدار مجذورR برابر با ۰/۶۲۶ به دست آمد که نشان داد مولفه‌های حس انسجام، ۶۲/۶ درصد از واریانس استرس درک شده در دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی واحد پزشکی تهران را تبیین می‌کنند. مقدار ضریب رگرسیونی استاندارد شده بتا برای مؤلفه‌های قابل مدیریت بودن و معنی‌دار بودن به ترتیب ۰/۴۰۱- و ۰/۴۷۲- (با سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۱) برآورد شد. لذا نتیجه گرفته شد که این دو مؤلفه حس انسجام به شکل معکوس و معنی‌داری استرس درک شده در دانشجویان کارشناسی پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی واحد پزشکی تهران را پیش بینی می‌کنند.

بحث

هدف از این مطالعه بررسی ارتباط بین حس انسجام و استرس درک شده دانشجویان پرستاری بود. یافته‌ها در رابطه با اطلاعات جمعیت شناختی نشان داد که ۲۹۲ دانشجوی کارشناسی پرستاری در این مطالعه شرکت داشتند و میانگین و انحراف معیار سنی آنها (۴/۷۳)۲۲/۰۹ سال بود. ۲۳۹ نفر (۸۱/۱ ٪) آنها دختر و بیشترشان مجرد بودند (۹۲/۱ ٪). همچنین نتایج نشان داد که ۹۳/۵ ٪ بومی و ۸۴/۶ ٪ غیرشاغل بودند. در مطالعه مشایخی و همکارانش نیز میانگین سنی

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]

شرکت کنندگان ۲/۹۸ ± ۲۲ /۳۷ بـود. اکثر شرکت کنندگان دختر، مجرد بودند ولی از نظر بومی بودن اکثرا (۶۳/۲ ٪) غیربومی بودند (۳۰). در مطالعه‌ای در نروژ در سال ۲۰۱۵ نیز اکثرا دختر (۸۲/۴٪)، میانگین سنی آنها ۲۷/۴ سال و تقریبا نیمی از آنها (۴۴/۵ ٪) مجرد بودند (۲۳). در مطالعه احمد و همکارانش در عربستان میانگین سنی شرکت کنندگان ۱/۵۶±۲۱ بـود و اکثر شرکت کنندگان دختر (۵۲٪) و مجرد (۸۸٪) بودند (۳۲). با مقایسه اطلاعات جمعیت شناختی مطالعات مرتبط به نظر می‌رسد که این امر می‌تواند به دلیل سنین دانشجویی و استقبال بیشتر دانشجویان دختر از رشته پرستاری باشد.

یافته‌های این مطالعه نشان داد که میزان استرس درک شده در بین دانشجویان در حد متوسط است (۸/۸۵ ± ۲۷/۱۴). در مطالعه Onieva-Zafra و همکارانش در سال ۲۰۲۰ در اسپانیا نیز میزان استرس درک شده دانشجویان پرستاری با همین ابزار در سطح متوسط (۸/۵۴±۲۲/۷۸) گزارش شده است(۲۷). همچنین در طی گزارشی در سال ۲۰۱۶، میزان استرس درک شده دانشجویان در سطح متوسط بود (۱۹/۳۷± ۳۶/۴۲) (۲۸). نتیجه حاصل از این مطالعه با نتایج تحقیقات قبلی انجام شده در دانشجویان پرستاری مبنی بر استرس متوسط دانشجویان پرستاری هم سو است و یافته دور از انتظاری نیست. استرس در دانشجویان پرستاری در مقایسه با دانشجویان سایر رشته‌ها می‌تواند مربوط به محتوای سنگین برنامه درسی پرستاری باشد (۲۹, ۳۰). علاوه بر این، ساعات آموزش بالینی بالاتر و همچنین اجرای روش‌های درمانی پیچیده باعث افزایش قابل توجه میزان استرس در دانشجویان پرستاری می‌شود (۳۱, ۳۲). همچنین ترس از اشتباه در هنگام انجام مراقبت‌های پرستاری، ادراکات ناشی ازکارکنان پرستاری و بخش‌های بیمارستان، ارزیابی توسط مربی بالینی، تماس با بیمارانی که از بیماری‌های شدید رنج می‌برند و مراقبت از بیماران لاعلاج منجر به ایجاد محیط بالینی به عنوان یک استرس‌زای اصلی در طول فرآیند آموزشی پرستاری می‌شود.

یافته‌های این مطالعه در بررسی حس انسجام نشان داد که اکثریت دانشجویان (۸۱/۲ ٪) حس انسجام پایین، ۱۶/۴ ٪ حس انسجام متوسط و ۲/۴ ٪ حس انسجام بالا دارند. نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات مرتبط قبلی همسو است (۳۳-۳۷). حصیمی و همکارانش در مطالعه‌ای در ایران میانگین حس انسجام دانشجویان پرستاری را دردوران پاندمی کووید ۱۹ درسطح متوسط گزارش کردند که می‌تواند به علت شرایط بحران و هشیاری روانی مربوط به شیوع کرونا بر حس انسجام دانشجویان در زمان اجرای مطالعه ذکر شده باشد (۲۱).

نتایج همچنان نشان داد که بین حس انسجام و متغیرهای آن با استرس درک شده ارتباط معکوس و معنی‌داری وجود دارد. (r=-۰/۷۵ و P<۰/۰۱) و در بین مولفه‌های حس انسجام بیشترین ضریب همبستگی بین مؤلفه "معنی دار بودن" و استرس درک شده بود (r=-۰/۵۱ و P<۰/۰۱) که این همبستگی نیز قوی، معکوس و از نظر آماری معنی‌داری بود. این نتیجه گیری با نتایج مطالعات قبلی همخوانی دارد (۳۵, ۳۸). می‌توان گفت طبق تعریف حس انسجام هر چه قدر فردی " احساس وحدت درونی" بیشتری داشته باشد، توانایی فرد در برابر استرس بیشتر می‌شود، چرا که می‌تواند بهتر شرایط استرس زا را بپذیرد. در بسیاری از مطالعات انجام شده حس انسجام به عنوان یک متغیر میانجی مورد بررسی قرار گفته است که می تواند در کاهش استرس دخیل باشد (۳۳). نتایج این مطالعه همچنان نشان داد که حس انسجام، ۶۲/۶ درصد می‌تواند استرس درک شده را پیش‌بینی کند. این نتیجه‌گیری با نتایج مطالعات قبل هم‌خوانی دارد (۲۱, ۳۳, ۳۷, ۳۹). این بدان معنی است که ۶۲/۶ درصد از استرس درک شده توسط حس انسجام تبیین می‌گردد. لذا اگر در برنامه آموزش پرستاری دوره های آموزشی ارتقا حس انسجام برنامه‌ریزی شود می‌تواند موجب بهبود وضعیت آموزش در دانشجویان بشود.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که دانشجویان پرستاری استرس درک شده در حد متوسط دارند و حس انسجام اکثریت آنان ضعیف است. از دیگر نتایج این مطالعه این بود که حس انسجام و استرس درک شده رابطه معکوس و قوی دارند و اینکه حس انسجام می تواند ۶۲/۶ درصد استرس درک شده را پیش بینی کند. بنابراین یکی از راه های کاهش استرس درک شده دانشجویان، افزایش حس انسجام دانشجویان است. لذا می‌توان با ارتقا میزان حس انسجام دانشجویان از طریق آموزش موجب کاهش استرس درک شده در بین دانشجویان شد و این امر نقش مهم دانشکده پرستاری و اعضای هیات علمی را در بهبود حس انسجام و در نتیجه آن کاهش استرس را می‌رساند.

محدودیت‌های پژوهش

از محدودیت های این مطالعه می توان به متنوع بودن محتوای دوره کاراموزی اشاره کرد که برای آن نوع کاراموزی با قرعه کشی و تصادفی انتخاب شد. همچنین به دلیل مقطعی بودن مطالعه حاضر، بررسی رابطه علت و معلولی امکان پذیر نبود.

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]

لذا پیشنهاد می‌شود یک مطالعه طولی برای تکرار ارزیابی این متغیرها انجام شود.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله نتیجه طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران به کد اخلاق IR.IAU.PS.REC.1402.033 است. پژوهشگران مراتب تقدیر و تشکر خود را از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه به جهت حمایت مالی طرح ابراز می-دارند و از تمامی دانشجویانی که ما را در اجرای این مطالعه یاری کردند، سپاسگزاری می‌شود.

تضاد منافع:

هیچ گونه تعارض منافعی توسط نویسندگان بیان نشده است.

تشکر و قدردانی

از همه دانشجویان پرستاری و اساتید دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد علوم پزشکی تهران که ما را در انجام این پژوهش یاری کردند کمال تشکر را داریم.

REFERENCES

1. Ammar F. A study on factors inducing stress among students in nursing college. International Journal of Science and Society. 2021; 3: 121-25.

2.Labrague LJ, McEnroe-Petitte DM, Papathanasiou IV, Edet OB, Tsaras K, Leocadio MC, et al. Stress and coping strategies among nursing students: an international study. J Ment Health 2018;27:402-08.

3.Begam B, Devi K. A study to assess the perceived stress among nursing students during COVID-19 lockdown. International Journal of Science and Healthcare Research 2020;5:388-93.

4.Yehia DBM, Jacoub SM, Eser SM. Predictors of Coping Strategies among Nursing College Students at AL-Zaytoonah University of Jordan. Journal of Education and Practice 2016; 7: 149-54.

5.Shamsaei F, Yaghmaei S, Sadeghian E, Tapak L. Survey of stress, anxiety and depression in undergraduate nursing students of Hamadan University of Medical Sciences. Iranian Journal of Psychiatric Nursing 2018; 6: 26-31.

6.Labrague LJ, McEnroe-Petitte DM, Gloe D, Thomas L, Ioanna PV, Konstantinos T. A literature review on stress and coping strategies in nursing students. J ment health 2017; 26: 471-80.

7.Aslan H, Akturk U. Nursing education stress levels of nursing students and the associated factors. Annals of Medical Research 2018; 25.

8.Alsaqri SH. Stressors and coping strategies of the Saudi Nursing Students in the Clinical Training: A cross-sectional study. Education Research International 2017; 2017: 4018470.

9.Mohebian M, Dadashi M, Motamed N, Safdarian E. Evaluation of depression, anxiety, stress levels and stressors among dental students of Zanjan University of Medical Sciences in academic year of 2015-2016. Journal of Medical Education Development 2017; 10: 60-71.

10.Nahali P, Alavi A, Sadeghi N. Comparison of stressful clinical education factors from the perspective of apprenticeship and internship nursing students and Instructors. Horizon of Medical Education Development 2024;15:17-26. [In Persian]

11.Jimenez C, Navia-Osorio PM, Diaz CV. Stress and health in novice and experienced nursing students. J Adv Nurs 2010;66:442-55.

12.Savitsky B, Findling Y, Ereli A, Hendel T. Anxiety and coping strategies among nursing students during the covid-19 pandemic. Nurse Educ Pract 2020; 46: 102809.

13.Aliafsari Mamaghani E, Rahmani A. Stress and fear resources of nursing students in clinical settings: a review study. Nursing and Midwifery Journal 2019; 17:473-484. [In Persian]

14.Nasrin M, Mahsa K, Maryam A, Shirin R. Stressors and Coping Styles from the Perspective of Nursing Students in Alborz University of Medical Sciences. Journal of Nursing Education (JNE) 2022; 10:33-43. [In Persian]

15.Lazarus RS, Folkman S, eds. Stress, appraisal, and coping. New York: Springer Publishing Company; 1984.

16.Antonovsky A, ed. Health, stress, and coping. New perspectives on mental and physical well-being. San Francisco: Jossey-Bass; 1979. P.12-37.

17.Tano R, Miura H, Oshima K, Noritake K, Fukuda H. The relationship between the sense of coherence of dental hygiene students in their graduation year and their view of the profession and attitude to work: a cross-sectional survey in Japan. Int J Environ Res Public Health 2020;17:9594.

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]

18.Michele Masanotti G, Paolucci S, Abbafati E, Serratore C, Caricato M. Sense of coherence in nurses: a systematic review. Int J Environ Res Public Health 2020; 17: 1861.

19.Colomer-Pérez N, Paredes-Carbonell JJ, Sarabia-Cobo C, Gea-Caballero V. Sense of coherence, academic performance and professional vocation in Certified Nursing Assistant students. Nurse Educ Today 2019; 79: 8-13.

20.Champine J, Inglehart M, Furgeson D, Halaris JF, Fitzgerald M, Danciu TE, et al. Loss of idealism or realistic optimism? A cross-sectional analysis of dental hygiene students' and registered dental hygienists' professional identity perceptions. Int J Dent Hyg 2018; 16: 114-24.

21.Hasimi L, Ahmadi M, Hovyzian SA, Ahmadi A. Sense of Coherence or resilience as predictors of psychological distress in nursing students during the COVID-19 pandemic. Front Public Health 2023; 11: 1233298.

22.Jeong YJ, Koh CK. Female nursing graduate students' stress and health: the mediating effects of sense of coherence and social support. BMC Nurs 2021; 20: 1-7.

23.Saadat S, Asghari F, Jazayeri R. The relationship between academic self-efficacy with perceived stress, coping strategies and perceived social support among students of University of Guilan. Iranian Journal of Medical Education. 2015; 15: 67-78. [In Persian]

24. Maroufizadeh S, Zareiyan A, Sigari N. Psychometric properties of the 14, 10 and 4-item "Perceived Stress Scale" among asthmatic patients in Iran. Payesh 2014;13:457-65. [In Persian]

25.Khanjari S, Oskouie F, Langius-Eklöf A. Lower sense of coherence, negative religious coping, and disease severity as indicators of a decrease in quality of life in Iranian family caregivers of relatives with breast cancer during the first 6 months after diagnosis. Cancer Nurs 2012; 35: 148-56.

26.Rohani C, Khanjari S, Abedi HA, Oskouie F, Langius-Eklöf A. Health index, sense of coherence scale, brief religious coping scale and spiritual perspective scale: Psychometric properties. J Adv Nurs 2010; 66: 2796-806.

27.Onieva-Zafra MD, Fernández-Muñoz JJ, Fernández-Martínez E, García-Sánchez F, Abreu-Sánchez A, Parra-Fernández M. Anxiety, perceived stress and coping strategies in nursing students: a cross-sectional, correlational, descriptive study. BMC Med Educ 2020; 20: 1-9.

28. Hamaideh SH, Al-Omari H, Al-Modallal H. Nursing students' perceived stress and coping behaviors in clinical training in Saudi Arabia. J Ment Health 2017;26:197-203.

29.Labrague L, McEnroe-Petitte D, Al Amri M, Fronda DC, Obeidat AA. An integrative review on coping skills in nursing students: implications for policymaking. Int Nurs Rev 2018; 65: 279-91.

30.Al-Zayyat AS, Al-Gamal E. Perceived stress and coping strategies among J ordanian nursing students during clinical practice in psychiatric/mental health courses. Int J Ment Health Nurs 2014; 23: 326-35.

31.Yamashita K, Saito M, Takao T. Stress and coping styles in J apanese nursing students. Int J Nurs Pract 2012; 18: 489-96.

32.Sheu S, Lin H-S, Hwang S-L. Perceived stress and physio-psycho-social status of nursing students during their initial period of clinical practice: the effect of coping behaviors. Int J Nurs Stud 2002; 39: 165-75.

33.Wu X, Lu Y, Zhang Q, Wang H, Sun X, Han H, et al. Stress/resource complex, sense of coherence and professional identity among nursing students: a latent profile and mediation analysis. Psychol Res Behav Manag 2022: 2409-20.

34.Matić I, Kurtović B, Friganović A, Rotim C. Erasmus+ Program and Nursing Students' Sense of Coherence, Well-Being, and School Success. Int J Environ Res Public Health 2022; 19: 3968.

35.Chu JJ, Khan MH, Jahn HJ, Kraemer A. Sense of coherence and associated factors among university students in China: cross-sectional evidence. BMC Public Health 2016; 16: 1-11.

36.Kayi I, Uzunköprü G, Dadaczynski K, Soylar P, Otludil B, Dündar P, et al. Gender differences in sense of coherence among university students during the COVID-19 pandemic in Turkey. Health Promot Int 2023; 38: daad048.

37.Kase T, Ueno Y, Endo S. Association of sense of coherence and resilience with distress and infection prevention behaviors during the coronavirus disease pandemic. Curr Psychol 2024; 43: 707-16.

38.Sarenmalm EK, Browall M, Persson LO, Fall-Dickson J, Gaston-Johansson F. Relationship of sense of coherence to stressful events, coping strategies, health status, and quality of life in women with breast cancer. Psychooncology 2013; 22: 20-27.

39.Tanaka K, Tahara M, Mashizume Y, Takahashi K. Effects of lifestyle changes on the mental health of healthcare workers with different sense of coherence levels in the era of COVID-19 pandemic. Int J Environ Res Public Health 2021; 18: 2801.

[Downloaded from tmuj.iautmu.ac.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.10235922.1404.35.4.11.3]
[DOI: 10.61882/iau.35.4.492]